

דף לד עמוד ב:

מאן שמעת ליה דאית ליה דחויין? רבי יהודה; דתנן, ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם ימות המשתלח, מת המשתלח ישפך הדם, ושמעין ליה דאמר: כל שבידו לא הוי דחוי;

בסיס המחלוקת הוא דברי רבי יהודה במשנה יומא פרק ו משנה א¹: 'ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם, ימות המשתלח. מת המשתלח, ישפך הדם'.

רש"י ימות המשתלח - דאידיחי ליה ויביא שנים אחרים.

הסבר:

אם לאחר ההגרלה מת השעיר לעזאזל, מגרילים שוב על זוג שעירים חדש². במצב זה יש שני שעירים לה: האחד יהא לעבודת היום והשני ירעה עד שיפול בו מום ויצא לחולין, ימכר - ובכספי מכירתו יקנו עולת נדבה ל'קץ-המזבח'³.

לדעת רבי יהודה למרות שמשעה שעלה בגורל השעיר לעזאזל נתמלאה כל מצוותו ואין עיכוב להמשיך בעבודת היום⁴, הרי שאם השעיר המשתלח ימות לפני גמר ההזאות, יש לשפוך את דם ההזאות הנשאר - משום שכתוב בפסוק יְעֲמֵד-תִּי⁵ - ומכאן: רק כאשר השעיר המיועד להשתלח לעזאזל חי - ההזאות מכפרות.

המחלוקת במשנה שם מובאת בטבלה להלן:

מחלוקת חכמים ור' יהודה במשנה:		
	השעיר השני מהזוג הראשון	השעיר השני מהזוג השני
לחכמים	יָקָרְב, כִּי אִם שָׁל שָׁם מֵת, זֶה שְׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְשֵׁם יִתְקַיֵּם תִּתִּי	יָרָעָה
לר' יהודה	יָמוּת, כִּי כִשְׁנִשְׁפָּךְ הַדָּם נִדְחָה ⁶ הַשְּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הָרִאשׁוֹן ⁷	יָקָרְב

¹ בגמרא: דף סא עמוד ב.

² מהמילים יְעֲמֵד-תִּי בפסוק: 'והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-תי לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה' (נאמר בספר ויקרא פרק טז פסוק י) - לומדים שחייב להיות שעיר לעזאזל בחיים לדעת רבי יהודה עד שעת מתן דמו של חברו ולדעת רבי שמעון עד שעת וידוי דברים.

³ 'קץ המזבח' הן עולות הנדבה שהיו מוקרבים על המזבח בגמר הקרבת כל קרבנות החובה והנדבה של אותו יום (ורק ביום, בלילה לא מוקרב קרבן כלשהו). משמעותה המקורית של המילה 'קץ' בלשון המקרא (ואחר כך גם בלשון חז"ל) הוא 'פירות קץ בשלים', וכן זהו כינויים של פירות הקץ המוגשים כקינוח בגמר הסעודה. 'קץ המזבח' נאמר כאן בהשאלה לעולות הנדבה שהיו מוקרבים על המזבח בגמר הקרבת כל קרבנות החובה והנדבה. המילה 'קץ' לקוחה מהמקרא: בספר שמואל ב פרק טז פסוקים א ו-ב כתוב: 'ויד עבר מעט מהראש והנה ציבא גער מפי-בשת לקראתו וצמד חמרים חבשים ועליהם מאתים לחם ומאה צמוקים ומאה קיץ וגבל יין: ויאמר המלך אל-ציבא מה-אלה לך ויאמר ציבא החמורים לבית-המלך לרֶכֶב (ולהלחם) והלחם והקיץ לאכול הנערים והיין לשיתות היגע במדבר: וכן בספר עמוס פרק ח פסוק א כתוב: 'זה הרצני אדני: והנה והנה קלוב קיץ'.

⁴ הוידוי על השעיר המשתלח ושליחתו לעזאזל לא מעכבים את המשך העבודה.

⁵ 'והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-תי לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה' (בספר ויקרא פרק טז פסוק י).

⁶ כקדשים שנדחים לאחר פסולם לעולם.

⁷ כחטאת מיותרת – וזהו אותו שעיר שחכמים אמרו שירעה.